

Українська історична думка на порозі ХХІ ст.

Реєнт О.П. У робітнях історичної науки (Передмова акад. П.Т.Тронька). - К.: Вид. центр «Просвіта», 1999. - 352 с.: іл.

Ця наукова праця досить незвична за побудовою, архітектонікою викладу матеріалу. Під одним заголовком у ній об'єднано фундаментальну монографію «Українські визвольні змагання (поч. ХХ ст. - 1921 рік). Події на східних теренах національних територій» (274 с.) та дискусійну статтю «Українська історична думка на порозі ХХІ століття: проблеми пошуку». Історія української революції, що докорінно змінила долю нашого народу в перші десятиріччя ХХ ст., події, які безпосередньо були пов'язані з Першою світовою війною, отримали національне забарвлення. Тож у праці Олександра Реєнта, що базується на широкому колі історичних джерел, досягненнях новітньої історичної думки, йдеться саме про добу українських визвольних змагань.

Автор веде оповідь від стислої характеристики українського визвольного руху початку ХХ ст. Саме стрімке піднесення цього руху, який став визначальною рисою розвитку боротьби і, за влучним виразом В.Винниченка, - «відродженням нації», яскраво втілюється у створення небаченого доти в історії України демократичного правління - Центральної Ради. Зрештою динаміка історичного процесу привела до проголошення незалежної держави й створення Української Народної Республіки в січні 1918 р.

Автор аналізує калейдоскопічне хитросплетіння подій в Україні, розглядає таке явище в українській дипломатії, як Брестський мир. Прихід на нашу землю австро-німецького війська з його загарбницькими намірами негативно вплинув на всі верстви суспільства, що вже встигло розколотися на ворогуючі табори й під різними знаменами та гаслами домагалася у свій

спосіб реалізувати накреслені окремими партіями програми виходу з кризового стану.

Гетьманський переворот, Українська держава на чолі з гетьманом П.Скоропадським, згодом, через 7,5 місяців, - повалення Гетьманату й утворення Директорії УНР, антиукраїнська діяльність місцевих більшовицьких осередків та відверто імперські настрої їх московських патронів і, зрештою, поразка українських визвольних змагань як наслідок слабкості й внутрішніх суперечностей у національному політичному таборі - все це подано в книзі в контексті тогочасних численних драматичних міжнародних подій, коли після Першої світової війни різко змінилася політична карта Європи.

Книга насичена подіями та фактами. О.П.Реєнт зумів так побудувати своє дослідження, що кожний з параграфів розділів - то цілком завершена праця, з актуальних питань української революції, які потребували переосмислення, з огляду на сучасну доступність потужного комплексу джерел. І, як наслідок, ми маємо підручник з історії визвольних змагань.

Звичайно, в одній, навіть такій фундаментальній, праці автор був невзможі зосередитися на всіх складових вищезазначеної проблеми. Тому тільки побіжно в книзі сказано про національну символіку, про спроби запровадити національну валюту, визначитись із нагородною системою. Ці питання достатньо глибоко розкрито в ряді фундаментальних досліджень останніх років, а тому науковцю можна було б тільки дати посилання на ряд книг, які знадобляться при поглибленішому вивченні теми. Однак О.П.Реєнт чомусь взагалі в монографії обійшовся без посторінкових посилань. Можливо, то вимога видавців, які адресували книгу масовому читачеві. Та все ж сьогоднішні споживачі такої літератури - люди досить освічені і, принаймні, хоча б список використаних праць з проблеми та джерел тут не завадило б дати, як й іменний покажчик. У довідкових главах, під назвою «Література», автор чомусь зовсім обійшов такі книги, як «Гроші в Україні: факти і документи» (К., 1998) та «Нагороди України: історія, факти, документи» (К., 1996), які є фундаментальними виданнями з питань, не розглянутих у монографії.

Другий розділ «Історія - жива наука» - містить досить своєрідний масив інформації. Вона для нашого чита-

ча досить незвична, бо то - європейського типу дані про автора книги, які становлять кілька самостійних блоків джерел. Дещо «випадає» із загального плану побудови розділу дискусійна стаття «Українська історична наука на порозі ХХІ ст.». Це - плід роздумів автора над проблемами розвитку історичної думки в Україні й безпосередньо до наступних матеріалів відношення не має.

Дана стаття - то спроба критично оглянути стан сучасних історичних досліджень в Україні. Розглянуто актуальні проблеми джерелознавства, понятійний апарат історії. Автор взяв на себе сміливість проаналізувати герменевтичний та лінгвістичний підходи щодо критики мови науки.

Приділено в книзі увагу й деяким концепціям історичної евристики: синергетиці, окремим, відносно новим напрямкам методологічних пошуків українських істориків. Учений переконливо мотивує необхідність посиленої уваги до історичної науки, акцентуючи не тільки на актуальності розробки ряду проблем, а й на тих чинниках, що опосередковано впливають на гуманітаризацію науки, історичної зокрема.

Довідковий матеріал цього розділу розкриває особистість заслуженого діяча науки і техніки України, д.і.н. О.Реєнта як науковця. Подано його коротку біографію, основні дати життя та діяльності, список наукових праць і рецензій на книги, літературу про дослідника. Ми звикли, що така інформація в нас дається винятково про вчених, котрі скінчили свій шлях у науці. А тут, як це прийнято в цивілізованих країнах, маємо чудовий зразок оцінки діяльності вченого, котрий переступив тільки п'ятидесятирічний рубіж життя, і який має право підсумувати зроблене без огляду на молодість ювілею.

*Ярослава Іщенко,
аспірантка Інституту історії
України НАН України*